

ISTRAJNIM I SISTEMSKIM RADOM DO BOLJITKA
PROGRAM ZA MANDAT 2006-2010

SADA BIRAJTE NAS!

**VJERUJMO JEDNI DRUGIMA
U RADU JE SPAS!**

Za boljitak

NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK

*Najbolji je političar
onaj koji se druži sa
znanstvenicima.*

*Samo zajednički, suradnjom
i uzajamnim uvažavanjem,
radeći svatko svoj posao,
obilato mogu doprinijeti
razvoju i napretku.*

**ISTRAJNIM I SISTEMSKIM RADOM DO BOLJITKA
PROGRAM ZA MANDAT 2006-2010**

SADA BIRAJTE NAS!

VJERUJMO JEDNI DRUGIMA

U RADU JE SPAS!

NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK

ISTRAJNIM I SISTEMSKIM RADOM DO BOLJITKA PROGRAM ZA MANDAT 2006 - 2010

1. PRIVREDNIM RAZVITKOM DO UPOŠLJAVANJA I SOCIJALNE SIGURNOSTI
  - 1.1. Industrija, zanatstvo i turizam
  - 1.2. Održiv okoliš i poljoprivreda
  - 1.3. Energija
  - 1.4. Saobraćaj
2. FINANSIJE
3. PRAVOSUĐE I SIGURNOST
4. OBRAZOVANJE
5. JAVNI SEKTOR, SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO
6. KORUPCIJA
7. PORODICA
8. SPORT, KULTURA I MEDIJI
9. DIJASPORA I NEVLADINE ORGANIZACIJE
10. TABELARNI PRIKAZ TEMELJNIH PRIVREDNIH PODATAKA

VJERUJMO JEDNI DRUGIMA - U RADU JE SPAS
ISTRAJNIM I SISTEMSKIM RADOM DO BOLJITKA
PROGRAM ZA MANDAT 2006 - 2010

© NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK

1. Privrednim razvojem do upošljavanja i socijalne sigurnosti

* Osiguranje socijalne sigurnosti svih društvenih skupina i pojedinca razvojem privrede i novim zapošljavanjem i utemeljenjem novog penzionog, zdravstvenog i sistema osiguranja je prva i najvažnija obaveza koju smo dužni učiniti za sadašnje, ali još više buduće naraštaje.

Podizanje standarda građana na veću razinu temeljenog na radu je najučinkovitija strategija i politika za rješavanje socijalnih problema i osiguranja. Takva strategija i politika se isključivo ostvaruje privrednim razvitkom koji se mora temeljiti na racionalnoj upotrebi resursa i poticajnoj i "pravednoj" potrošnji stvorenog društvenog proizvoda. To znači veću uposlenost oba faktora proizvodnje: rada i kapitala.

Naš cilj je u naredne četiri godine postići, dosegnuti, objektivno moguće vrijednosti, a to znači godišnje prosječne stope rasta:

- društveni proizvod 9,2%,
- društveni proizvod po stanovniku 11,6%,
- proizvodnost rada 2,2%,
- zaposleni 7,0% i to u privredi 10% i neprivredi – 2,7% (opadanje),
- nezaposleni – 11,2% (opadanje),
- prosječna mjesečna plata 5%,
- prosječna mjesečna penzija 9,2%,
- deficit trgovinske bilance 4,8%

Rast prosječne neto plaće ima izvor u rastu proizvodnosti rada i smanjenju „nameta“ na plata; smanjenje doprinosa.

Penzije prate rast društvenog proizvoda. Ovim rastom u 2010. godini će dostići 50% razine neto plate.

Odlučujući faktor ostvarenja ovog programa je umijeće osmišljavanja načina upravljanja razvojem. U tom poslu je potrebna puna saradnja nauke, struke i politike. Političari, bolje rečeno političke stranke putem svojih zastupnika u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti donose odluke. Dakle, oni su nosioci ovlasti upravljanja razvojem.

Proističe da politička stranka preuzima obavezu izgradnje privrednog sistema, a to znači sistemskih zakona, i to poticajnih, iz područja

privrede utemeljenih na dugoročnoj strategiji razvitka. Naše je opredjeljenje za osmišljavanje i izgradnju privrednog sistema kao modula evropske ekološke, socijalne tržišne privrede.. Na taj način Narodna stranka Radom za boljitak preuzima i osigurati će valjanu, učinkovitu i pravednu upotrebu razvojnih faktora.

Pored ostalog težište će biti: ubrzano, ali djelotvorno, završiti privatizaciju, osigurati poticaje za ulaganja u mala i srednja proizvodna poduzeća uključujući i ulaganja u radni faktor, ulagati u znanost i kadrove, stvoriti domaće i međunarodne konkurentne uslove za ulaganja, te "pravičnu" i razvojnu raspodjelu i upotrebu društvenog proizvoda. Država mora upravljati razvojem. Institucije za upravljanje razvojem moraju se kreirati. Moramo imati: Fond za strukturno prilagođavanje, Banku za međunarodne ekonomske odnose, Zavod za standardizaciju, Fond za regionalni razvoj, Statističko-informatički zavod.

1.1. Industrija, zanatstvo i turizam

Glavni cilj državne privredne politike je jačanje privrednog stanja Bosne i Hercegovine i u našoj zemlji uspješnih poduzeća u evropskoj i globalnoj konkurenciji. Glede proširenja Evropske Unije i s tim u vezi država treba poticati konkurentnu sposobnost privrede posebno malih i srednjih poduzeća i privlačnost Bosne i Hercegovine kao investicijskog odredišta za ulaganja od strane velikih svjetskih kompanija. Samo uspješna privredna politika, koja uvažava ciljeve Evropske Unije može staviti Bosnu i Hercegovinu u poziciju da stvori one okvirne uslove, koji omogućuju poduzećima da zadrže postojeća i stvore nova radna mjesta. Ona je temeljna pretpostavka za održanje i brži napredak naše države.

Industrijska politika ili politika okrenuta proizvodnji u općem smislu, može biti svaki tip državne politike koji se odražava na proizvodnju.

Često, a posebno na nivou privredne (ne)razvijenosti kakva je danas u BiH privremena carinska zaštita, i to posebno efektivna carinska zaštita, može biti opravdana i potrebna, te transparentno predočena.

U pogledu inostranih investitora treba voditi računa da inozemne investicije ne eliminišu domaće proizvođače. Inostrane investicije trebaju doprinijeti podizanju konkurencije u zemlji, a ne njezinoj eliminaciji.

Otvoriti treba širom vrata formiranju novih firmi eliminiranjem nepotrebne procedure osnivanja firmi, te pomoć privrednim subjektima za osnivanje industrijskih klastera i njihovo povezivanje sa inostranim firmama.

Država mora definirati prioritete razvoja. Mora se izgraditi energetska strategija na nivou zemlje, kao i strategija privatizacije javnih dobara.

Industrijska politika se mora usmjeravati na poticanje viših faza prerade.

U oblasti šumarstva i drvne industrije treba destimulirati izvoz neobrađenih trupaca.

U sferi hemijske industrije izraditi studije izvodljivosti za hemijske kapacitete. Afirmirati brži razvoj metalnog kompleksa u Bosni i Hercegovini. Rudarski sektor treba privatizirati selektivno.

Poreskom politikom, carinskom politikom te subvencioniranjem proizvodnje treba štiti, razvijati i poticati propulzivne sektore i faze proizvodnje. Industrijska politika mora stimulirati proizvodnju sa više znanja i više faze prerade.

Vrijedna javna dobra, poput telekoma, ne treba privatizirati, a svakako ne izolirati.

Razvojem industrijskih klastera razvijati ćemo velika domaća poduzeća.

Zanatstvo i turizam nose najveći teret pretjerane promjene zakonodavstva i stalnih povećanja poreza i izdataka, a ima veoma veliki značaj za stvaranje dohotka, zaposlenja i platne bilanse. Mala i srednja poduzeća sa svojim finansijskim i privatnim resursima na granici su izdržljivosti. Uzrok tome je neprimjerena politika od strane svih nivoa vlasti. Doduše govori se mnogo o rasterećenju malih i srednjih poduzeća, ali skoro ništa nije učinjeno. Mi ćemo se zalagati dodatnim pritiskom za poresko i administrativno rasterećenje zanatstva a u turizmu osloboditi od plaćanja PDV-a sredstva po osnovu dolaska inostranih turista. Posebno je potrebno mala poduzeće osloboditi od nepotrebnih birokratski i statističkih troškova.

Za povećanje međunarodne konkurentne sposobnosti turizma Bosne i Hercegovine mora se i dalje razvijati infrastruktura kao i održati turistička struktura malih i srednjih poduzeća.

Akcent naših ostalih težnji obuhvatit će: zdravstveni turizam, kulturni turizam, religijski turizam i turizam gradova, kao i destinacijski menadžment.

1.2. Održiv okoliš i poljoprivreda

Bosanskohercegovački krajolik i priroda su osnova rada i prihoda. Oni ljudima nude domovinu u kojoj se mogu osjećati dobro i na čiju ljepotu mogu biti ponosni.

Da bi inovativnu snagu i dostignuća u privredi snažnije stavili u službu zaštite okoline mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak se zalažemo da kroz tržišno-privredne motive nagradimo one koji čuvaju okolinu, a iskorištavanje prirode optereti troškovima ubacivanje više ekoloških elemenata u porezno pravo, u naknadu zaštite okoliša, mogućnost kompenzacije i regulisanje odgovornosti.

Politika treba stvoriti one u, koji omogućuje razvoj poljoprivredu u punom njenom kapacitetu. U tom pogledu potrebno je preispitati ugovore o slobodnoj trgovini i izbalansirati ih u odnosu na premiranje u oblasti poljoprivrede.

Narodna stranka Radom za boljitak u potpunosti podržava rad Udruženja poljoprivrednika u Bosni i Hercegovini i mi se zalažemo za ispunjenje njihovih zahtjeva, a oni su:

- **Donošenje državnog Zakona o agrobiznisu i ruralnom razvoju**
- **Formiranje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja BiH**
- **Implementacija PRSP strategije u djelu koji se odnosi na agrar**
- **Dosljedna implementacija Zakona o vanjskotrgovinskom poslovanju BiH**
- **Dosljedna primjena ugovora o slobodnoj trgovini i zaštita domaće proizvodnje**
- **Dosljedna primjena zakona o dopunama zakona o carinskoj tarifi Bosne i Hercegovine;**
- **Zahtjev za ukidanja PDV-a na poljoprivredne proizvode.**

1.3. Energija

Bosna i Hercegovina ima prirodne potencijale za proizvodnju strateškog energenta, električne energije kako za domaće potrebe tako i za izvoz. Potrebno je nastaviti graditi i iskoristiti potencijale vodnog resursa kao obnovljivog, te restrukturisanje rudarskih kapaciteta da postanu konkurentna i održiva za proizvodnju energije iz fosilnih goriva.

Energetski sistem mora biti potpuno u funkciji tržišnog razvoja zemlje, a to znači da mora biti konkurentan, cjenovno poticajan za razvoj privrede i integriran u međunarodni energetski sistem.

Potrebno je razvijanje infrastrukture za distribuciju plina u gradovima koji imaju za to adekvatne uslove kako bi smanjili potrošnju električne energije za grijanje.

Alternativni energetski izvori koji bi bili primjenjivi u Bosni i Hercegovini su sunčeva energija, energija vjetra, energija biomase, ener-

gija geotermalnih izvora i proizvodnja bio-dizela. U skladu sa zahtjevom Evropske komisije potrebno je pristupiti stimuliranu izgradnje alternativnih izvora energije i subvencioniranju privatnih projekata za njihovu primjenu.

1.4. Saobraćaj

Izgradnja prometne infrastrukture djeluje poticajno na razvoj i kvalitetu privrednog i socijalnog sistema države. Bosna i Hercegovina mora imati cestovnu infrastrukturu kompatibilnu mreži Evrope, Bliskog i Srednjeg istoka.

Osnovni pravac koji je već usaglašen u Bosni i Hercegovini je koridor Vc (rijeka Sava-Sarajevo-Mostar-Jadransko more) i drugi pravci koji su u fazi gradnje i pripreme (Banja Luka-Gradiška, Tuzla-Orašje). Drugi pravac koji je dio TEM mreže (Velika Kladuša – Bihać – Ključ – Jajce – Travnik – Sarajevo - Goražde) također treba staviti u plan izgradnje. Izgradnju auto-putova financirati kombinirano domaćim i međunarodnim sredstvima kao i izdavanjem koncesije na međunarodnom tenderu, a izgradnju regionalnih i lokalnih putova financirati iz poreza na gorivo i putarine. Željeznički promet razvijati iz intrenacionalnih programa u skladu sa razvojem privrede.

2

Finansije

* Treba vršiti daljnje usavršavanje poreznog sistema i politike. Odgovornost u području poreza, donošenje propisa i njihovo provođenje, moraju preuzeti ustavima određena mjerodavna tijela. Ravnomjernija raspodjela poreznog tereta svim građanima i pravnim subjektima, a posebice nosiocima razvitka, je potrebna i moguća.

Porez je neka vrsta "općeg ugovora" između vlasti i poreznih obaveznika. Izreka "dobrovoljnosti" građana za taj ugovor se ostvaruje načinom izbora državne vlasti. Stoga je porez bitan dio promidžbenog izbornog programa naše stranke. Sastavni dio ugovora "potpisanog" putem glasačkih listića je protuusluga koju daje vlast građanima. Porez treba biti na razini pokrića troškova tih usluga.

Od kakvoće poreznog sistema i politike, te kakvoće usluga građanima, ovisi vremensko trajanje glasanjem sklopljenog ugovora. On je "zaključen" na razdoblje trajanja mandata izabrane vlasti i građani ga, i to jednostrano, produžuju ili raskidaju narednim izborima.

Globalni koncept djelovanja treba biti zaštita i razvoj domaće proizvodnje i poticaj izvoza iz Bosne i Hercegovine kroz djelovanje makrofinancijskih politika sa posebnim osvrtom na fiskalne mjere.

U skladu sa konceptom Vlade u BiH o pitanjima ekonomskog razvoja BiH, provođenjem Zakona o subvencioniranju kamata u BiH želimo osigurati snažniju ekonomsku i izvoznju aktivnost privrednih subjekata u BiH kroz osnivanje državne Agencije za upravljanje fondom za subvencioniranje kamata. Poticajne mjere i aktivnosti radi ostvarivanja ciljeva razvoja bosanskohercegovačke ekonomije, koje se utvrđuju Zakonom, odnose se na subvencioniranje kamata po kreditima i to preuzetim i novim kreditima, te kreditiranje za početak poslovanja koji će značiti stvaranje nove vrijednosti i dodatno zapošljavanje svakog novog radnika.

U pravcu pravičnije fiskalne politike, kojom se može doseći društveni konsenzus širih razmjera:

Mi se zalažemo za više stopa PDV-a i to na način da se potrošačka kupa izuzme iz plaćanja, a robe široke potrošnje da budu oporezovane sa sadašnjom stopom.

Visokim poreskim stopama opteretiti luksuzne proizvode, i to posebno duhan i alkohol (naš prijedlog je 25%).

Pušači i konzumenti alkohola u većoj mjeri obolijevaju ili stvaraju druge društvene probleme čije rješavanje onda plaća zajednica, te iz toga razloga mi predlažemo uvođenje posebne takse na kutiju cigareta od 2,00 KM i litru žestokog pića za **5.00 KM**, a ovaj novac namjenski usmjeriti u zdravstvenu zaštitu i obrazovanje.

Treba povećati neoporezivu osnovicu dohodaka od rada u cilju stimulisanja rasta dohodaka.

Treba balansirati doprinose na isplaćene osobne dohotke u cilju stimulisanja njihovog rasta.

Primanja penzionera, nezaposlenih i siromašnih se moraju uvijek indeksirati sa inflacijom.

U cilju zaštite najsiromašnijih građana mora se osigurati subvencioniranje njihovih osnovnih izdataka kroz razne socijalne programe.

Stara devizna štednja:

Povjerenje u državu i bankarski sistem leži upravo u pitanju povratka stare devizne štednje građanima Bosne i Hercegovine.

Država treba da je garant za položena devizna sredstva, a savnjenje stanja računa stare devizne štednje treba da urade poslovne banke kod kojih je štednja položena ili njihovi pravni sljedbenici što znači

da staru deviznu štednju treba „odmrznuti“ i uključiti u tržište novca. Ovo treba dati u zadatak državnom ministarstvu finansija i gotovinsku isplatu stare devizne štednje vršiti šestomjesečno sa početkom od dana okončanja postupka savnjenja računa, a cijeli proces izvršiti u roku od 5 (pet) godina.

Restitucija odnosno povrat oduzete imovine. Mi se zalažemo da se izvrši povrat imovine oduzete za vrijeme komunističke vladavine, a gdje to nije moguće da državi izvrši obrštećenje.

Usavršavanjem poreznog sistema i politike do smanjenja poreznog opterećenja!

3

Pravosuđe i sigurnost

Postojeći Ustav (Aneks 4) nije jedina smetnja za ovakvo stanje. Mi u Narodnoj stranci Radom za Boljitak mislimo da u postojećim ustavnim okvirima ima mjesta za :

- ekonomski održivu državu,
- državu socijalne sigurnosti svojih građana,
- sekularnu državu,
- državu koja će zabranjivati diskriminaciju po svim osnovama,
- državu koja će imati suverenitet i jurisdikciju na cijelom prostoru i nad svim građanima i koja će lokalnu samoupravu afirmirati, a neće se iscrpljivati u sukobima između svoje i entitetske nadležnosti.

Država stalno mora kritički provjeravati svoj oblik organizacije, redovito ga poboljšavati i modernizirati te stalno preispitivati svoje zadaće. Tamo gdje se javni zadaci mogu jednako dobro ili bolje ispuniti od strane privatnih ili slobodnih nositelja usluga, država ih treba prepustiti istima. To posebice vrijedi za privredne djelatnosti države.

To treba da bude država naše realnosti koju ćemo cijeniti i poštovati, a koja će nam stvoriti okvire da možemo da radimo i da od toga rada i pravilne raspodjele imamo svi snošljiv život.

Sudska vlast:

U ovoj organizaciji treba što je više moguće izbjeći miješanje ino faktora.

Uspostaviti Vrhovni sud Bosne i Hercegovine.

Izraditi program efikasnog suđenja ratnim zločincima.

Obrazovati redovne i posebne sudove-arbitraže, privredne sudove, sud za prekršaje i slično.

Iz redovnog sudstva izmjestiti ustavno sudstvo i njegove apelacione nadležnosti prenijeti na Vrhovni sud Bosne i Hercegovine koji bi bio posljednja instanca i čime bi se, pored ostalog ujednačavala i sudska praksa.

Organizacija i izbor sudaca i tužitelja

Mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak ćemo predložiti izmjenu i dopunu Zakona o visokom nezavisnom sudskom i tužilačkom vijeću i vezati ga u organizacionom smislu za Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine kako bi za svoj rad odgovaralo Parlamentu Bosne i Hercegovine.

Predložiti ćemo ukidanje disciplinskog tužioca ili njegovo premještanje iz Nezavisnog sudskog vijeća u Ministarstvo pravde.

Insistirat ćemo da rad nosilaca sudskih funkcija bude javan i da postavljanje i napredovanje zavisi isključivo od kvaliteta kandidata a ostali faktori su dopunjujući.

Sigurnost

U skladu sa stavovima o reformi policije u Bosni i Hercegovini koju je na prijedlog MUP BiH prihvatila Vlada u BiH, kao i općim načelima rada Vlade u BiH, MUP BiH će:

- Učinit će sve neophodno radi osiguranja vladavine prava i zakona na čitavom prostoru Bosne i Hercegovine,
- Sa organima zakonodavne vlasti usko će surađivati u borbi protiv korupcije,
- Sa ostalim policijskim strukturama u Bosni i Hercegovini (SIPA, DGS i OSA) će učiniti sve neophodno u borbi protiv organiziranog kriminala, trgovine ljudima i djecom, presijecanja narko putova,
- Sa policijskim agencijama zemalja regiona će uspostaviti tješnju saradnju u zajedničkoj i koordiniranoj borbi protiv prekograničnog kriminala,
- Aktivno će učestvovati, iz svog domena, u radu regionalnih sigurnosnih organizacija u prvom redu u Paktu stabilnosti za jugo-istočnu Europu, SECI, SEECP-a, CEI-a i sl.
- Sa svojim ekspertima učestvovat će u radu specijaliziranih inicijativa kao što su SPAI (antikorupcijska inicijativa Pakta stabilnosti), SPOC (Inicijativa za borbu protiv organiziranog kriminala Pakta stabilnosti), INTERPOL, MARRI (Inicijativa "Migracije, azil i regionalni povratak"), Inicijativa "Trgovina ljudskim bićima", i Inicijativa "Regionalni policijski trening".

- Kontinuirano će vršiti izobrazbu ljudskog potencijala sa ciljem osposobljavanja za borbu protiv savremenih oblika kriminala (cyber crime),

- Kontinuirano će vršiti tehničko opremanje policijskih snaga, sa ciljem osiguranja adekvatne opremljenosti jedinica za borbu protiv svih vidova kriminala,

- U skladu sa ciljevima vanjske politike, nastavit će sa upućivanjem policijskih djelatnika BiH u misije osiguranja mira pod vodstvom UN-a, i time će pridonijeti poboljšanju imidža BiH u svijetu. Ovim će se pokazati da BiH od pasivnog primatelja međunarodne sigurnosti postaje aktivni kontributor međunarodne sigurnosti.

4

Obrazovanje

* Reforma i utemeljenje savremenog i učinkovitog sistema obrazovanja može osigurati stjecanje znanja i njegovu primjenu, a to je uslov napretku cjeline društva. Stoga ćemo sadašnji oblik školstva unapređivati, zahtijevati i osigurati veće standarde i odgovornost za rezultate. Škola, svih stupnjeva, treba biti udobno i omiljeno mjesto odgoja i sticanja znanja za svako dijete, školarca, studenta, zaposlenika.

Procesom mijenjanja nutrine naslijeđenih privrednih, političkih i društvenih odnosa treba osigurati potpuno nove sadržaje u svim segmentima društva k cilju stvaranja ekološkog, tržišnog socijalnog privrednog u miljeu pune demokratije. Temeljni faktor za ostvarenje ovog strategijskog cilja je čovjek i njegov rad u najširem poimanju. Nužno je osigurati obrazovane kadrove i sposobne ljude. Odlučujuća je, dakle, znanost, vještina i radinost. **Cilj škole nije reprodukcija znanja nego korištenje znanja za rješavanje novih izazova i naučiti ljude da uče.**

Znanstveno je utvrđena međuovisnost obrazovanja, ekonomskih efekata, troškova obrazovanja i nivoa obrazovanja. Stoga vrijednost školstva ćemo podići na veći nivo. K tom cilju utemeljit ćemo znanstvenoistraživačku instituciju s zadaćom znanstvenog osmišljavanja sadržaja, planiranja i programiranja školstva, te stručni nadzor. Istodobno ćemo stopu ulaganja, a ne izdvajanja, društvenog proizvoda u školstvo programirati tako da dostigne u kratkom razdoblju europsku vrijednost. Istodobno ćemo poreznom politikom osigurati

izravno ulaganje obračunatog poreza, načinom "oprosta" poreza, u razvoj školstva i stipendije.

Svi sistemi obrazovanja moraju prihvatiti akreditaciju nastavnih planova i programa.

Privatne obrazovne institucije moraju prihvatiti sistem akreditacija i udovoljavati visokim akademskim standardima.

Nova ekonomija zahtijeva da se univerziteti transformiraju iz predavačkih u poduzetničke.

Poduzetnički univerzitet ima ključnu ulogu u regionalnom razvoju, njegova tipična inovativna jedinica jeste naučno-tehnološki park.

Cilj Europske Unije je, da od Europe do 2010. napravi najkonkurentniji, najdinamičniji privredni i znanstveni prostor svijeta i istraživačku kvotu do 2010 podići na 3% bruto unutrašnjeg dohotka.

Mi se zalažemo za dostizanje kvote za istraživanje na 2,0 % bruto društvenog proizvoda do kraja mandata (2% do 2010.godine).

Najskuplje je loše školstvo i stoga škola mora postati omiljeno mjesto stjecanja znanja i odgoja!

Cilj škole je naučiti ljude da uče!

5

Javni sektor, socijalna politika i zdravstvo

Ekonomski rast i razvoj su ključne pretpostavke financijske pozicije javnog sektora i socijalne sigurnosti građana. Smatramo da javni sektor ne predstavlja samo izdatke (potrošnju). Javni sektor je faktor podizanja produktivnosti rada cijelog društva.

Smatramo da dohoci i primanja u javnom sektoru ne smiju biti viši od dohodaka od rada i zaposlenosti u privredi. Javna uprava, također, podliježe principu djelotvornosti i mora se djelotvornije privređivati i štedljivo odnositi prema novcu poreznih obaveznika.

Socijalna politika mora biti odgovornost države i mora se, sljedbeno tome, izvući iz poduzeća. Time će se podići konkurentnost i efikasnost poduzeća, a smanjiti nekonzistentnosti u socijalnoj sferi.

Finansiranje socijalnih izdataka treba bazirati na realnim i neinflatornim izvorima.

Mreža socijalnih institucija mora se postepeno razvijati u skladu sa

tranzicijom zemlje i tržišnom tražnjom.

Svaki građanin Bosne i Hercegovine mora imati penziono osiguranje. penziono osiguranje treba izgraditi na dva stuba: javnom i privatnom- dobrovoljnom.

Nedopustivo je da penzije ovise samo od uplata trenutno zaposlenih i volje privatnih poduzetnika.

Javno i privatno zdravstvo mora osigurati primarnu zdravstvenu zaštitu svakog građanina u Bosni i Hercegovini. Visoko kvalitetna medicinska usluga za sve građane neovisno od dohotka je naš primarni cilj.

Smatramo da se javno i privatno zdravstvo moraju razlučiti s obzirom na uposlenike. Poput pretakanja državne svojine u privatnu u domenu ekonomije, ili visokog obrazovanja, nediferenciranja javnog i privatnog sektora u zdravstvu predstavlja proces erozije kako javnog tako i privatnog zdravstva.

Poboljšanje zdravstvene zaštite majki, djece, đaka i studenata kao i starijih osoba moraju biti dodatna briga društva.

Narodna stranka Radom za boljitak zalaže se za :

- evropsku politiku zdravlja za sve,
- međunarodne programe i strateške dokumente o prevenciji AIDS-a, tuberkuloze, bolesti ovisnosti,
- osnivanje državnih, krovnih institucija uprave i stručnih institucija za oblast zdravstva i socijalne zaštite,
- reorganizaciju zavoda za zdravstveno osiguranje,
- za pravilnu organizaciju i akreditaciju standarda zdravstvenih usluga u privatnom sektoru, formiranje cijena te kontrolu kvaliteta usluga i akreditaciju privatnih zdravstvenih kapaciteta.

6

Korupcija

* Korupcija je ljudska i društvena pošast, zlo. Zakonomjerno se javlja u danim okolnostima, uslovima. Stoga treba osigurati uslove koji sprječavaju njezin nastanak. Naknadna borba, re-presijom, je nedostatno djelotvorna.

Korupcija je strani izraz za potkupljivost, podmitljivost. Druga potrebna spoznaja je o objektivno mogućim nositeljima korupcije. To mogu biti samo osobe s ovlastima donošenja zakona, propisa, upra-

vljanja tuđom, a posebice općedruštvenom, imovinom, finansijskim sredstvima. Dakle, to su zastupnici, vijećnici, ministri, čelnici općina, pročelnici državnih uprava i odjela, tužitelji, sudci ... Korupcija ovisi isključivo o ljudskoj i moralnoj kakvoći nositelja tih dužnosti.

Moramo konstatirati, zaključiti i poručiti: građani činom glasanja uveliko sudjeluju u odabiru nosioca korupcije i odgovorni su za korupciju. Najdjelotvornija borba protiv svakog zla je otklanjanje uzroka, "bolje spriječiti nego liječiti". Stoga je naše temeljno načelo i zaključak kako su izbori najefikasnije sredstvo borbe protiv korupcije. U takvoj borbi očekujemo obilatu pomoć građana na izborima, jer svaka naknadna borba, a to znači borba represijom, je manje djelotvorna.

Dodatno ćemo izgraditi cjelovit pravni sistem, te dosljedno provoditi zakone i propise, kao i ustrojiti nadzor nad sredstvima koja dolaze izvana u područje države. Stoga finansijsko poslovanje stranih pravnih osoba mora biti u skladu sa domaćim propisima i pod nadzorom. Hitno okončanje privatizacije značajno će suziti uslove za korupciju.

Nosioci korupcije su nosioci vlasti – glasanjem građani je sprječavaju ili podupiru!

7 Porodica

*Porodica je ishodište i okvir opstojnosti ljudskog bića i zajednice. Ona je najmanja i istodobno temeljna zajednica koja stvara i određuje biološke i duhovne vrednoće života: narav, ljubav, suživot, odgovornost, radinost, kulturu, vjeru, samopouzdanje. Osobna iskustva i spoznaje o vrednoćama porodici nas obavezuju na istrajnosti u promicanju porodice, porodičnog života i njegove zaštite.

Niko od nas nije u mogućnost da odredi kaka da se rodi.

U porodici se čovjek rađa, stiče prve spoznaje o postojanju, čini prve korake i uspravlja se, progovara i uči materinski jezik, spoznaje najjaču unutrašnju pokretačku snagu stvaranja - ljubav, prihvaća podnošljivost i zadovoljstvo zajedničkog života, uči poštivati druge i različitosti, stječe odgoj i prvu naobrazbu, upija običaje, kulturu i tradiciju svoga naroda, vremena i prostora, stiče poimanje i snagu istine, poštenja i drugih moralnih vrednoća, spoznaje vjeru.

Porodica, dakle, stvara čvrste i stalne sastvane dijelove osobnosti ljudske jedinice koje će ona nositi i koristiti doživotno. Kako te osobnosti unosi u širu zajednicu, bilo probitnu ili teritorijalnu, to znači da porodica odlučujuće određuje puninu života svakog naroda, zajednice i cjeline ljudskog roda.

Ravnopravnost polova za nas znači pravo na slobodno razvijanje ličnosti. Mi želimo otkloniti postojeću neravnopravnost žena u porodici, radnom svijetu, politici i u svim ostalim društvenim oblastima. Zbog toga mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak na svim nivoima u našoj stranci trajno podupiremo sudjelovanje žena.

Mladi predstavljaju osnovnu pokretačku snagu Bosne i Hercegovine. Investiranje u mlade mora predstavljati obavezu Bosne i Hercegovine, na njenom putu ka EU.

Prije svega moramo destimulirati mlade da napuštaju zemlju. To možemo učiniti uređivanjem zdravstvenog sistema poticanjem poduzetničke aktivnosti mladih, ulaganjem u edukaciju mladih, te osiguranjem dostojnog života mladih.

Posebna pažnja se mora posvetiti obrazovanju i informatičkoj edukaciji mladih.

U cilju podizanja svijesti i želje mladih za aktivno uključivanju u život predlažemo:

- formiranje fondova za stipendiranje studenata,
- eliminiranje diskriminacije mladih iz manjinskih populacija,
- participativno subvencioniranje djece koja su izgubila roditelja/e
- posebnu pažnju posvetiti mladima sa posebnim potrebama,
- uspostavljanje bliske suradnje sa NVO,
- formiranje fondova za subvencioniranje i poticanje samozapošljavanja mladih,
- osnivanje većeg broja poslovnih inkubatora,
- poticajima motivirati poslodavce da zapošljavaju mlade.

U pogledu zdravstvene zaštite, socijalne pomoći i borbe protiv droge i kriminala Narodna stranka Radom za boljitak predlaže niz mjera poput:

- zabrana točenja alkoholnih pića maloljetnicima,
- u školske programe uvrstiti obavezne posjete centrima za toksikomaniju i rehabilitaciju ovisnika,
- edukacija mladih o seksualno-reprodukcijom zdravlju,
- povećanje kazni za reklamiranje duhanskih i alkoholnih proizvoda,
- rad na prevenciji maloljetničke delikvencije.

Stvarat ćemo bolje materijalne pretpostavke životu mladih (školovanje, zapošljavanje), te poticaje stvaranju porodice i njezinom napretku (bi-

ološkom, materijalnom i duhovnom) što će uveliko pridonijeti njezinoj čvrstoći i opstanku. Takvu žrtvu, trud i napor, prihvaćamo s zadovoljstvom i osjećat ćemo je ugodnom.

Vratiti obitelji tradiciju, dostojanstvo i uzvišenost!

8

Sport, kultura i mediji

Slobodno korištenje vremena je izraz slobode. Slobodno vrijeme spada u temeljne životne potrebe ljudi.

Mi se izjašnjavamo za poticanje vrhunskih dostignuća u umjetnosti i sportu, jer s tim povezano djelovanje ideala potiče opće mišljenje o radu i djelotvornosti.

Sport je važan faktor u okviru aktivne zdravstvene politike. Stoga investicije u sport, posebno u školski sport, treba smatrati dobrim investicijama u oblasti zdravstva.

Umjetnost i kultura bi trebali biti sastavni dijelovi obrazovanja, koji proširuju horizonte naše djece i razvijaju našu kulturnu baštinu. Kroz bavljenje umjetnošću i kulturom pokreće se angažman ljudi da se bave sobom, svojom okolinom i svojim podrijetlom. To ne pogoduje samo diskursu i emancipaciji, već također doprinosi formiranju vlastitog domovinskog svijeta.

Porezne mjere trebaju stvoriti potporu za oživljavanje tržišta umjetnosti, sponzoriranja umjetnosti i čuvanje kulturnog naslijeđa.

Primarna podrška savremenim umjetnicama i umjetnicima posebno njihovom međunarodnom predstavljanju.

Ispitivanje poreznih mjera u području poreza na dohodak i promet za oživljavanje tržišta i sponzorstva za umjetnost i za područje zaštite spomenika.

Proširenje potpore filmu u okviru proračunskih mogućnosti.

Zakon o autorskim djelima i intelektualnom vlasništvu (zakon već postoji ali se ne primjenjuje) provesti u djelo.

Sloboda medija i različitost medija su za razvijanje demokracije isto tako važni kao i demokratske institucije i postupci. Država stoga treba da napravi sve instrumente što koriste raznolikosti i slobodi elektronskih medija, tiska i mogućnostima komunikacije.

Javni RTV-servis u Bosni i Hercegovini uspostaviti kao jedan javni servis sa tri programa na jezicima konstitutivnih naroda, a svakako

voditi računa i o zastupljenosti u programu i nacionalnih manjina. Javni RTV-servis treba da bude u funkciji objektivnog informisanja i edukacije.

Pravila igre za Javni RTV-servis i privatne postaje glede pridržavanja promidžbenih i sponzorskih propisa urediti na konkurentnoj osnovi. Radio i TV-pristojbe: Od dijela radio i TV-pristojbi trebaju se financirati digitaliziranja u području radija, kao i film.

Podrška štampi (izjednačavanje konkurentskih nastojanja, poticanje kvalitete, regionalna raznolikost)

9

Dijaspora i nevladine organizacije

Bosnu i Hercegovinu kao prosperitetnu zemlju mnogi njeni građani nisu vidjeli, pa su vođeni za boljim vrednovanjem u tržišnoj borbi odlazili u inostranstvo. Bosna i Hercegovina je tako dobila (dobija) ogromnu dijasporu ali i izgubila građansku elitu. Ako ekonomski razvoj i rast bude išao ovim tempom i uz ovu vlast, Bosna i Hercegovina će imati veću dijasporu od broja stanovnika.

Narodna stranka za boljitak će raditi na zbližavanju države i dijaspore u cilju očuvanja nacionalnog identiteta i da se dijaspora uključi u život matice. Zadatak je da svim zainteresiranim licima pružimo pravovremene i toče informacije koje se ne tiču samo oblasti privrednog investiranja već dotiču i određene oblasti iz političkog života. Država mora ne samo saznati, već realizirati, potrebe dijaspore.

Želimo da i dijasporu uključimo u politički život države – osigurati joj pravo glasa, učešća u vlasti – posebno u ministarstvu inostranih poslova, diplomatsko-konzularnim poslovima, ekonomskim odnosima sa inostranstvom i sl. što do danas nije bio slučaj.

Odnosi sa nevladinim sektorom

Narodna stranka za boljitak želi da ostvari uslove za partnerske odnose sa nevladinim, neprofitnim sektorom u Bosni i Hercegovini.

Partnerski odnosi biti će baziran na:

- Izradi i predlaganju novih zakonskih okvira za djelovanje nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini koji će poticati razvoj civilnog društva kao osnove za izgradnju demokratskog, socijalnog i solidarnog društva u cjelini.

- Stvaranju baze podataka o programima nevladinog sektora registriranih u Bosni i Hercegovini;
- Obavljanju stručnih poslova edukacije i usavršavanja zaposlenih u državnoj upravi, te lokalnoj i regionalnoj samoupravi putem seminara, radionica i savjetovanja;
- Ostvarivanju saradnje sa međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama u pogledu upoznavanja s radom međunarodnim udruženja registrovanih u Bosni i Hercegovini;
- Praćenju međunarodne pravne regulative koja omogućava razvoj civilnog društva u pojedinim zemljama, te na osnovu komparativnih analiza predlagati poboljšanja zakonskih okvira u Bosni i Hercegovini kako bi se poticao razvoj nevladinog sektora i omogućila međusektorska saradnja;
- Omogućavanju nevladinom sektoru da učestvuje u predlaganju zakonskih rješenja;
- Izradi Kodeksa pozitivne prakse i unapređenja kvalitete djelovanja, koji sadrži i načela transparentnog finansiranja programa nevladinog sektora iz sredstava proračuna.

Sindikati

Procesom tranzicije i primjenom neoliberalnog ekonomskog i političkog koncepta ljudska i sindikalna prava u BiH su potpuno derogirana. U cilju izgradnje države sa ljudskim likom i dostojanstvenim čovjekom potrebno je donijeti zakon o sindikatima i zaštititi sindikalnih prava u skladu sa poznatim međunarodnim standardima.

Moramo osigurati potrebne zakonske osnovice za organiziranje i rad sindikata. Sadašnju praksu po kojoj se sindikati organiziraju kao udruženja građana treba suspendovati.

Radnim ljudima treba vratiti dostojanstvo i vjeru u sebe!

10

Tabelarni prikaz temeljnih privrednih podataka

TEMELJNI PODACI PRIVREDE		
VELIČINE	2005.	2010.
Društveni proizvod	14,75 milijarde KM	21,0 milijarde KM
DP po stanovniku	3.383 KM	5250 KM
Proizvodnost rada	22.905 KM	25000 KM
Zaposleni	643.977	840.000
Nezaposleni	508.039	311.000
Prosječna mjesečna plata	535 KM	683 KM
Prosječna mjesečna penzija	219 KM	341 KM
Deficit trgovinske bilance	7,8 milijardi KM	9,4 milijarde KM

STOPE (%) I PROMJENA VRIJEDNOSTI 2005. - 2010.		
VELIČINE	Stopa (%)	Promjena vrijednosti
Društveni proizvod	9,2	6,25 milijardi KM
DP po stanovniku	11,6	1867 KM
Proizvodnost rada	2,2	2095 KM
Zaposleni	7,0	197000
Nezaposleni	-11,2	-197000
Prosječna plata	2,2	148 KM
Prosječna penzija	7,5	122 KM

ULAGANJA – INVESTICIJE

Ulaganja su temeljna upravljačka poluga razvitka i ključna instrumentalna varijabla u kvantitativnim modelima razvoja

NETO ULAGANJA U NAREDNE 4 GODINE: 15 MILIJARDI KM

Izvori investicija:

Iz društvenog proizvoda (15%)	11,1 milijarda
Iz efekta privatizacije	2,5 milijarda
Kreditni (banke)	1,4 milijarda

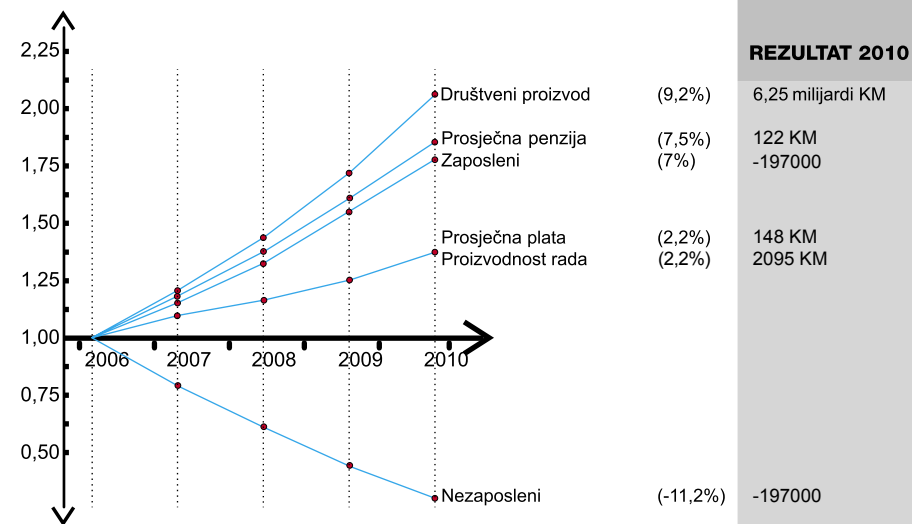
ULAGANJA U INFRASTRUKTURU OSIGURATI PRETEŽITO IZ SREDSTAVA KONCESIJA.

Polazne veličine u računu:

Stopa rasta društvenog proizvoda	9,2%
Marginalni kapitalni kvocijent	2,4
Tehnički napredak	
a) proizvodnost rada (udio 60%)	2,2%
b) opredmećeni tehnički napredak (udio 40%)	1,5%
Neto investicije (doprinos rastu društvenog proizvoda)	5,5%
Udio neto investicija u društvenom proizvodu	15,0 %

SLIKA KRETANJA NEKIH TEMELJNIH PRIVREDNIH VELIČINA

Iskazano u stopama rasta (opadanja)

NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK

Sarajevo, juli 2006

Predsjednik stranke

Mladen Ivanković - Lijanović

Kontakt za informacije:

Široki Brijeg: Ive Pilara bb, tel: 039/703 755, fax:703 754

Sarajevo: Kranjčevićeva 41, tel: 033/550 415, fax: 550 416

Banja Luka: Fruškogorska 6, tel: 051/315 160, fax: 315 161

Tuzla: Muharema Fizovića 15, tel/fax: 035/264 668

e-mail: zaboljita@zaboljita.ba

Podizanje standarda građana na veći nivo, temeljenog na radu, je najučinkovitija strategija i politika za rješavanje socijalnih problema i osiguranja. Takva strategija i politika se isključivo ostvaruje privrednim razvojem koji se mora temeljiti na racionalnoj upotrebi resursa i na poticajnoj i pravednoj potrošnji stvorenog društvenog proizvoda.

Za više informacija posjetite

www.zaboljitak.ba